

Excursieverslag N.V.L.-weekend 5-7 juli 2002 Achterhoek-Duitsland

Vrijdag:

Willem-Jan kwam een uur vroeger dan in eerste instantie was afgesproken, hetgeen ertoe leidde dat ondergetekende + huisgenoot zwaar in de stress de helft van de bagage vergaten. Het belangrijkste, het libellenet, hadden we gelukkig wel mee. Bijzaken als slaapmattjes, handdoeken, truien en tandenborstels waren we voor het gemak maar even vergeten.... het libellenweekend kon beginnen! Jan Rademaker had een plek geregeld op een schitterend gelegen boerderijcamping. Alvorens daar definitief neer te strijken hebben we Bekendelle verkend. We hoopten op Bosbeekjuffer, maar we hebben er geen een gezien. Daarna reden we door naar de Italiaansche meertjes, wat er op de kaart leuker uitzag dan in werkelijkheid. De hengelaars van "de Kopvoorn" hebben vol verbazing staan kijken hoe ons aspirantlid zich wel twee minuten verheugde in twee Lantaarntjes. Overigens de enige soort die we er konden vinden. 's Avonds kwam Jan Rademaker de kaarten brengen van de vier gebieden in Duitsland waarvoor hij toestemming had geregeld. En passant gaf hij ons een hoorcollege over het ontstaan van het Achterhoekse landschap.

Zaterdag

Dankzij de heldere uitleg en de routebeschrijving van Jan stonden we binnen een half uur op het Zwillbrocker Venn. Het Zwillbrocker Venn is een hoogveen gebied met verschillende vennetjes en een groot ven. In het grote ven een kokmeeuwen kolonie en de noordelijkste populatie Chileense flamingo's ter wereld. Er drentelde een schaapskudde rond op de droge heide en op het gebied heen lagen kruidenrijke weilandjes, door houtwallen en hagen

Zwillbrocker Venn	
<i>Enallagma cyathigerum</i>	>100
<i>Libellula quadrimaculata</i>	6-25
<i>Sympetrum danae</i>	6-25
<i>Lestes sponsa</i>	26-50
<i>Orthetrum cancellatum</i>	6-25
<i>Ischnura elegans</i>	3
<i>Coenagrion puella</i>	6-25
<i>Sympetrum striolatum</i>	6-25
<i>Leucorrhinia rubicunda</i>	2
<i>Anax imperator</i>	2

omzoomd. De dag begon aanvankelijk wat kil (20 °C) en winderig. Door in slagorde door de pitrus- en heide vegetatie te lopen, wisten we toch aardig wat libellen op te jagen. Verder hoorden we een paartje wielewalen en zagen we een roodborstapuit. We stonden op de lavendelheide en op de Rode bosbes. Maar de betere plekken ontdekten we later op de dag, toen het zowaar echt warm begon te worden: een ven wat geplagd was om de kruidenrijke vegetatie weer terug te krijgen. Boven de honderden

orchideën en duizenden zonnedauwplantjes vlogen een Grote keizerlibel en de Noordse witsnuitlibel.

Terwijl het weer steeds mooier werd, reden wij door naar het Ellewicker Feld, een vogelreservaat met

Ellewicker Feld	
<i>Aeshna grandis</i>	1
<i>Libellula depressa</i>	2
<i>Libellula quadrimaculata</i>	6-25
<i>Coenagrion puella</i>	6-25
<i>Erythronia najas</i>	1
<i>Ischnura elegans</i>	5
<i>Anax imperator</i>	1

een stuk of tien drinkpoelen. Drie ervan lagen in de luwte en werden bezocht door o.a. Grote roodoogjuffer, Platbuik en Bruine glazenmaker. De

Foto: W.J.A. Hoefnagel

De Platbuik *Libellula depressa* bij het Ellewicker Feld in Borken (Duitsland)

andere poelen lagen te ver van de bosrand af om de libellen beschutting te bieden tegen de wind, die helaas nog steeds te straf was. In de kerk van Willbrock werd mooi en windstil weer voor zondag afgesmeekt en moedwillig foute determinaties werden opgebiecht. Absolutie werd verleend en de doorstane ontberingen van die dag werden in de dichtstbijzijnde kroeg weggespoeld.

Zondag

Als eerste was die dag het Crosewicker Feld aan de beurt. Een gebied met weilanden, vele drinkpoelen en door hagen omsloten. Geen last van de wind dus. De drinkpoelen varieerden van zeer groot en volkomen onoverzichtelijk tot vrij klein. Ons inmiddels nieuwe lid wapperde wat met zijn net in de haag bij het grootste ven en kwam ons verblijden met een Geelvlakheidlibel. Verder werd de Tangpantserjuffer gevangen en de Houtpantserjuffer van zeer nabij bekeken. We stonden ernaast toen een vrouwtje Grote keizerlibel een bij verorberde. Maar persoonlijk vond ik het hoogtepunt van die

Crosewicker Feld	
<i>Ischnura elegans</i>	26-50
<i>Sympetrum flaveolum</i>	1
<i>Coenagrion puella</i>	26-50
<i>Lestes sponsa</i>	5
<i>Lestes dryas</i>	1
<i>Enallagma cyathigerum</i>	6-25
<i>Orthetrum cancellatum</i>	5
<i>Anax imperator</i>	1
<i>Erythromma najas</i>	2
<i>Lestes viridis</i>	1
<i>Sympetrum sanguineum</i>	2

ochtend een ijsvogel die aan het vissen was en zich zeer goed liet bekijken. Pas toen hij door had dat je visjes niet kunt doodmeppen tegen een rietstengeltje vloog hij weg.

Daarna zijn we nog een kijkje gaan nemen bij het Meddosche Veen, een moerasgebied in Gelderland

Foto: W. J. A. Hoeffnagel

Libellen waren het hoofdonderwerp maar soms werd er ook naar planten gekeken

dichtbij de grens met Duitsland. We vonden er de eerste vuurjuffer van het weekend (en de laatste van het seizoen vermoed ik). We telden zes

Meddosche Veen	
<i>Pyrrhosoma nymphula</i>	1
<i>Coenagrion puella</i>	6-25
<i>Sympetrum flaveolum</i>	2
<i>Enallagma cyathigerum</i>	5
<i>Anax imperator</i>	1
<i>Sympetrum danae</i>	2

levendbarende hagedissen die op het knuppelpad lagen te zonnen.

Al met al een geslaagd weekend; de opkomst was wat mager, maar het enthousiasme van de deelnemers maakte veel goed. Volgend jaar weer!

Iris Niemeijer

Het symposium begon eigenlijk al op vrijdagavond 31 mei, met diapresentaties in een informele sfeer, in het

Verslag WDA Symposium 1 - 2 juni 2002 Leiden

huis van KD Dijkstra, een van de organisatoren. Het was erg leuk om zo eens te kunnen praten met de grootheden op libellengebied, zoals Philip Corbet, Andreas Martens en anderen. Verder natuurlijk veel mooie dia's, discussies over de identiteit van de gefotografeerde libellen en bier met kaas.

Op zaterdag begon het officiële programma op Naturalis. Lezingen van Jan van Tol over de biogeografie van de Platystictidae, en van Gert Jan van Pelt over Griekse en Turkse Cordulegasters hadden een systematisch karakter. Philip Corbet hield een heel interessante lezing over de manier waarop in het verleden is aangekeken tegen het voortplantingssysteem van libellen, wat uniek is in de insectenwereld, en hoe men uiteindelijk begon te begrijpen hoe de vork in de steel zat. Corbets kennis van de bestaande literatuur is indrukwekkend.

Hierna volgden nog twee groepen van lezingen die betrekking hadden op een thema. Het ene thema was "kleurpolymorfisme", en het andere was "Europese samenwerking".

De lezingen die betrekking hadden op het thema kleurpolymorfisme behandelden de genetische en ethologische achtergronden van kleurpolymorfisme in vrouwelijke juffers (denk daarbij aan de verschillende vormen van vrouwtjes van het Lantaarntje *Ischnura elegans*). Er werden interessante hypothesen verdedigd, en de aanwezigen werd nog gevraagd mee te helpen aan het onderzoek, door op zoveel mogelijk plaatsen te kijken naar de frequenties waarin de verschillende vormen van *Ischnura* vrouwtjes voorkomen.

In het kader van "Europese samenwerking" werd gesproken over de manier waarop verspreidingsgegevens uniform in kaart te brengen zijn, zodat de gegevens die door onderzoekers in verschillende Europese landen vergaard zijn in te toekomst beter vergeleken kunnen worden. De zondag was gereserveerd voor een dagje in het veld. Op het programma stond een bezoek aan de Kromme Rade, een laagveengebied in de buurt van Hilversum. Een laagveengebied is natuurlijk voor veel buitenlanders het leukst om te bekijken, omdat het een typisch Nederlands landschapstype is. Het was heel mooi weer, en alle typische laagveensoorten, zoals de Vroege Glazenmaker (*Aeshna isosceles*), de Glassnijder (*Brachytron pratense*), de Bruine Korenbout (*Libellula fulva*) en de Gevlekte witsnuitlibel (*Leucorrhinia pectoralis*) hebben zich laten zien. Ik denk dat dit symposium voor alle deelnemers geslaagd was, met voor ieder wat wils. Hopelijk hebben dergelijke initiatieven in de toekomst een even goed resultaat.

Arjan Kop

